

(NE)SVESNI ORGANIZMI – ISTRAŽIVANJE NESVESNOG PUTEV UMETNIČKOG DELA SCENSKOG DIZAJNA „UDAHNUTI PAUČINU“

(UN)CONSCIOUS ORGANISMS - RESEARCH OF THE UNCONSCIOUS THROUGH THE ARTISTIC WORK OF SCENE DESIGN „TO BREATHE IN A COBWEB“

Luna Šalamon, Fakultet tehničkih nauka, Novi Sad

Oblast – SCENSKA ARHITEKTURA I DIZAJN

Kratak sadržaj – Rad (*Ne*)svesni organizmi – istraživanje nesvesnog putem umetničkog dela scenskog dizajna „Udahnuti paučinu“ predstavlja simbiozu i kompoziciju različitih medija koji su u službi prenošenja subjektivnog doživljaja. U umetničkom radu „Udahnuti paučinu“, scenski dizajn koristim kao samostalnu disciplinu, vodeći se subjektivnim osećajem, putem kog primenjujem određene discipline i medije koji doprinose mogućnosti da iz nesvesnog isplovi novi sentiment, pokrenut datim okolnostima. Pravim mrežu između crteža i akvarela, instalacije, zvuka, mirisa i videa stvarajući ambijent i atmosferu u koji su utkane emocije povezane sa prostorom.

Glavne reči: svesno, nesvesno, scenski dizajn, demistifikacija, artikulacija, umetnički proces, kognitivna mreža

Abstract – The work (*Un*)conscious Organisms - research of the unconscious through the artistic work of scene design „To Breathe in a Cobweb“ is a symbiosis and composition of different media which are in the service of transmitting subjective experience. In the final work „To Breathe in a Cobweb“ I use scene design as an independent discipline, guided by a subjective feeling, through which I apply certain disciplines and media that contribute to the possibilities for the unconscious to emerge in a new sentiment, initiated by given circumstances. I make a network between drawings and watercolors, installations, sounds, smells and videos that create an ambience and atmosphere in which emotions are woven in relation to space.

Keywords: conscious, unconscious, scene design, demystification, articulation, artistic process, cognitive net

1. UVOD

Ovaj rad je tačka u jednom dugačkom procesu koji sam započela diplomskim radom, s željom da se moj pogled pročisti, prepoznaju zidovi koji me okružuju i da se ta maglovitost materijalizuje upoznavanjem sopstvenih nesvesnih stanja, koji predstavljaju osnovu na kojoj gradim svoj umetnički svet.

Cilj umetničkog rada jeste predstavljanje tog unutrašnjeg sveta, stvaranje doživljaja i kreiranje prostora u kom se posetilac izmešta iz svakodnevnog u umetnički svet rada, koji mu je nepoznat u fizičkom prostoru, ali koji je postojan i pristupačan za sve.

NAPOMENA:

Ovaj rad proistekao je iz master rada čiji mentor je bila dr Slađana Milićević, docent.

2. TEORIJSKO ISTRAŽIVANJE

U daljem tekstu obrazložiću niz pojmova relevantnih za razumevanje mog rada, u skladu sa njegovom osnovnom idejom da predstavi metamorfozu prelaska iz jednog bića, delom svesnog delom nesvesnog, u umetničko biće. U obrazloženju pojmova referisaću se na teorije na koje se oslanjam, odnosno pre svega radove K.G. Junga (*Carl Gustav Jung*), Sigmunda Frojda (*Sigmund Freud*), Alehandra Hodorovskog (*Alejandro Jodorowsky*) i drugih.

2.1. Pojmovi svesno i nesvesno

„U stanju sam da razumem sebe jedino u svetlu unutarnjih događaja. Time mislim na to da unutrašnji prostori, i ono što nesvesno stvaramo u našoj imaginaciji, u velikoj meri utiče na naša razmišljanja“ [1]. Tako određeni nesvesni procesi postanu važniji od svesnih, racionalnih opažanja. Određene radnje, ideje, emocije vadimo iz duboko nesvesnog sveta. Taj svet može biti hladan, strašan, mračan i tajanstven, a u isto vreme topao, nežan, magičan, bajkovit i potpuno neograničen. „Nesvesno znači medijum drugačiji od svesti“ [2]. Jung to opisuje kao prostor u kom se između svesnog i nesvesnog smenjuju svetlost i tama.

On tvrdi da „između nesvesnog i svesnog stanja postoji nešto središnje“ [2], on to naziva aproksimativnom svešču. Po etimologiji reči aproksimacija označava nešto približno određenoj stvari. Dakle nesvesno je nalik, ali ne i jednako svesnom. Način na koji funkcionišu svesno i nesvesno, možemo razumeti kroz povezanost sna i jave. U snovima nam se nekada javljaju neke nelogičnosti ili čudni simboli koje kada analiziramo, možemo povezati sa onim što nam se dešava ili se dešavalo na javi. „Magija deluje na nesvesno. Svet je toliko manifestovan, koliko je i ono što nije. Svet je toliko mogućnost koja nam se ukazala koliko i bezbrojne mogućnosti koje su nam skrivene“ [3]. Iako nam se čini da snovi funkcionišu po nekim nelogičnostima, i da je teško razumeti kako mi uopšte sanjamo te određene stvari, odgovor možemo naći u našoj potrebi da kroz nesvesno otkrijemo čvorove, steknemo novi pogled i otvorimo vrata u svesno.

2.2. Demistifikacija zidova

Govorim o zidovima u množini, jer sam do sad uspela da ih identifikujem nekoliko. To su svesne ili nesvesne blokade, koje me često zakoče, uspore, onemogućavaju prirodne reakcije i impulse, ne dozvoljavajući spontanu relaksaciju i opušteno stanje svesti, kao kod stanja grča ili tenzije. Ti zidovi su različitih materijala, veličina, boja i temperature. Oni su granice koje pokušavam da pređem u sebi. Granice smo upravo mi sami, u zavisnosti koliko smo otvoreni da

se bavimo nečim, koliko nešto svesno ili nesvesno potiskujemo, na koji način se bavimo sobom. U tom kontekstu smo mi granica između svesnog i nesvesnog, veza sa psihologijom i biologijom i sa spoljašnjim svetom u kom živimo i koji neposredno utiče na nas. Zidove razumem kao čuvarke koji me štite. Uglavnom od sebe same. Kreativnošću i radom uspevam da se oslobodim zatvorenika koji sam sama stvorila.

2.3. Kognitivne mreže

Ljudsko telo sačinjeno je od mnoštva mreža, koje od njega čine celinu. Na isti način ljudsko je telo povezano i sa okolinom. Jakov fon Uekskul (*Jakob von Uexküll*) tim povodom kaže: „Kao pauk svoju mrežu, tako i svaki pojedinac razapinja vlakna između sebe i pojedinih svojstava objekta; tako se mnoge niti satakuju i obrazuju na osnovu same subjektivne egzistencije“ [4]. Pauk gradi mrežu kako bi uhvatio plen. Paučina kreće iz središta, stvara se u paukovom telu. Ona stvara laganu i kompleksnu arhitekturu niti. Mreže, kao arhitektonske opne, štite i čuvaju. One su prozirne, prozračne, propuštaju vazduh i svetlo. U isto vreme, paukova mreža je snažna i elastična, tanana i lako se cepa. Tako funkcioniše i naš organizam. Povezivanjem kognitivnih informacija i subjektivnih doživljaja u jednu mrežu, naš identitet se gradi.

Kao paukova mreža naše misli, snovi, svesno i nesvesno uvezani su u jednu kompleksnu mrežu. Mi gradimo sebe povezujući se sa drugim ljudima, prirodom, arhitekturom, okolinom u celini. Kristijan Norberg Šulc u knjizi *Egzistencija, prostor i arhitektura* govori o pojmu *shemata*, koje se „formiraju u odnosu čoveka i okruženja tokom njegovog mentalnog razvoja, grupišući se u neke koherentne celine, koje povratno kreiraju čovekovu sliku sveta i njegovu sposobnost orijentacije i percepcije u tom svetu“ [5]. *Shemata* su mreže, tanke niti koje nas povezuju sa svetom, ali i sa sobom, sa svojim unutrašnjim svetovima koje gradimo svesno ili nesvesno, ali uvek sa idejom da sa razumevanjem i razvijanjem sebe i svojih kognitivnih sposobnosti jedino možemo da razumemo naš unutrašnji prostor i da spoznamo svoje unutrašnje mreže simbola koje su utkane u naše biće i koje spoznajemo postavljanjem istih u fizičke kognitivne mreže.

2.4. Prostor svesnog i nesvesnog

Prostor nesvesnog je nešto što je u konstantnoj promeni. Dinamičan je, uzbudljiv, nekad brz i usporen, širok i uzak, maglovit i svetao. Na vizualizaciju unutrašnjeg prostora utiče spoljašnji prostor, priroda, okruženje, mogućnost izolovanja. Smatram da prostor nesvesnog bez određenog pomeranja od svakodnevnog prostora koji me okružuje ne može da se predstavi u fizičkom. Potrebna je distanca od poznatog, pa makar to bilo minimalno pomeranje, kako bi se prostor nesvesnog preveo u fizički prostor putem scenskih sredstava. „Veza između čoveka i prostora je intenzivnija i jača ako se ostvaruje kroz delovanje nesvesnog“ [5].

„Transformacija dramskog u fizički prostor označava uspostavljanje scenskog prostora“ [6]. Scenski prostor razumem kao dinamičnu i ravnopravnu simbiozu između svih medija koje koristim, kako bih predstavila ambijent i atmosferu prostorno nesvesnog. Scenski prostor postaje sredina koja pokreće maštu i smešta priču u intimnu i

intuitivnu sredinu koja pokreće dijalog između autora, prostora, priče i posmatrača. Prostor u sebe prima različite sadržaje i spaja „unutarnji fizički i duhovni prostor igre“ [6]. U njemu i fantastične priče i prostori postaju stvarni.

3. STUDIJE SLUČAJA

3.1. Prostori nesvesnog kroz analizu tema umetničkih radova Luiz Buržoa (*Louise Bourgeois*)

Intuitivno i inspirativno nesvesno glavna je tema kojom se francuska umetnica, Luiz Buržoa bavi tokom svog života. O pokretačkoj snazi svog rada, govorila je na način da su nepoznati delovi njenog uma imali tendenciju da izlaze na videlo u njenoj umetnosti. Ona govori o nesvesnoj motivaciji, koja joj je potrebna da bi razumela teška i traumatična iskustva.

Buržoa beleži i analizira svoje snove, osećanja i strepnje, a posebno svoja sukobljena osećanja u vezi sa tim da istovremeno treba da bude kreativna umetnica, majka i supruga. Veza između osećanja, misli i vajarstva postaje jasno očitana. U isto vreme, ovi spisi, poput njenih skulptura, kritikuju psihoanalitičku teoriju, to jest odnos te teorije prema ženskoj seksualnosti i identitetu. Buržoa je postupak crtanja opisala kao putovanje bez odredišta, što bi se moglo pripisati i na njene zapise.

Luiz u mnogim radovima inscenira svoja sećanja, koristeći scenografiju kao sredstvo. Postavlja sećanja u prostore kroz koje provlači simbolične elemente i metafore, koje naglašavaju atmosferu prostora sećanja. Uglavnom su to slike scena koje je doživela kada je bila mala ili prikaz njoj bitnih prostora, kao što je na primer rad *Crvena soba (Red Room (Parents))* iz 1994. godine, u kom predstavlja seksualnost i intimnost roditelja viđenu iz ugla deteta. Detaljno postavljene elemente, kao što je natpis *Je t'aime (Volim te)* izvezen na jastuku i postavljen na krevet između dva veća jastuka suptilno predstavlja prisutnost deteta.

3.2. Priroda kao izvor kreativnosti: analiza umetničkih radova Jožefa Nađa (*Nagy József*)

Jožef Nađ je rođen i odrastao je u Kanjiži, iako je veći deo života proveo u Francuskoj.

U filmu *Poslednji pejzaž (Dernier paysage, 2006)*, u kom zajedno sa muzičarem Vladimirom Tarasovim, istražuje poreklo svog pokreta kroz predeo na kojem je odrastao, koji ga je formirao i koji nosi u sebi. Ovo je prikaz autoportreta umetnika na delu, koji se vraća izvorima svoje umetnosti. Autoportret se oblikuje u oscilaciji između crne i bele boje, između godišnjih doba, krutosti i pokretljivosti, svesnog i nesvesnog mentalnog prostora.

Fantastična bića izranjaju iz njegovog nesvesnog prostora koje oživljava kroz simbiozu umetničkih medija. Putem njih stvara poetsku sliku, priču koja prikazuje odnos između nesvesnog, kreativnosti i prostora; elemente homogenizovane u jednu celinu. Nazivam ih fantastičnim bićima zbog njihove višeslojnosti i živosti koje on tka u njih. Bilo da su veoma melanholični prizori ili veoma usporeni pokreti, oni oživljavaju kroz Nađov otisak u prostoru (crteža, scene, fotografskog kadra, pokreta...).

U svojim predstavama i performansima Nađ je uglavnom obučen u kostim kontrastnih boja, kojim naglašava radnju i interakciju sa materijalima i predmetima koje koristi na sceni. Imitira pokrete životinja, oživljava ih, izgleda kao

da leti. Oseća se prisutnost i mir, razigranost i bol, tuga i snaga kroz svako pojavljivanje na sceni.

Nađ istražuje telo u kontekstu ideje i prostora. Ulazi u dubine svog unutrašnjeg prostora u kom kopa po sećanjima kako bi iznova proširio svoj kreativni horizont. Neiscrpno ispituje šta je to što vidimo i na koji način percipiramo viđeno. Priroda je za njega i subjekat i objekat, svesno i nesvesno. Ona plete mrežu između svih Nađevih radova i povezuje ih u jednu koherentnu celinu.

4. UMETNIČKO ISTRAŽIVANJE

4.1. Traganje za inspiracijom: povodi, priroda i mesta kao pokretači

Počela sam da crtam i slikam zato što sam imala potrebu da meni bliskoj osobi poklonim nešto lično i intimno, ali i da joj pokažem kako ja nju vidim. Prvi rad nastao je sasvim spontano, ne planirajući da će nastati. Kada sam ga završila shvatila sam da treba da nastavim i da napravim još takvih radova. Iz automatske reakcije, čistog impulsa stižem u okvire zadate teme i planiranog/svesnog procesa. Iz akvarela prelazila sam u crtež i obrnuto. Preklapanje te dve tehnike stvorilo je beskrajnu igru linija i boja sa papirom, čija je atmosfera inspirisala prostor postavke i koje sam koristila kao glavni artefakt za postavku izložbe Udahnuti paučinu.

Velika većina radova nastala je na dve lokacije. U selu Belo Blato i u gradu Funšal (*Funchal*) na portugalskom ostrvu Madeira. Prostorno okruženje je osnovni inicijator za kreativni proces. Ono što je karakteristično za ova dva mesta, jeste da su već po svojoj geografskoj poziciji, ali i morfološki, veoma specifični i slični. Oba mesta imaju neverovatnu prirodu i energiju koja me iznova i iznova iznenađuje, plaši, inspiriše i dovodi u stanja u kom sam u potpunom balansu i izmenjenom stanju svesti u isto vreme. Belo Blato i Madeira, iako su par hiljada kilometara udaljeni, poprilično su slična mesta. Okruženi vodom, s jedne strane rekam i jezerima koji su mirni, staloženi i ograničeni (Belo Blato), a s druge strane okean, bezgraničan, strašan i snažan (Madeira). U Belom Blatu se osećam kao da sam na polu – ostrvu. Sa glavnog puta, u selo se može ući i izaći samo s jedne strane. Okruženo je njivama, veštačkim jezerima i netaknutom prirodom.

Na tako izolovanim mestima gde često možemo doći u situaciju da smo sami naspram prirode i gde nema puno spoljašnjih distrakcija, možemo se u potpunosti prepustiti sebi. Priroda je bitan pokretač za moje radove, ali na njima ne pokušavam da je imitiram ili predstavim, već mi služi za uspostavljanje sinhroniciteta, balansa sa mestom. Na ovim mestima sam se osećala izolovano i izloženo u isto vreme. Priroda diktira naš ritam.

Ako je pažljivo slušamo, otkrivamo sitnice i možemo da utonemo u zvukove koji nas opijaju. „Okupacija svemira je prvi dokaz postojanja. Cvet, biljka, drvo, planina se ističu i postoje u okruženju. Ako jednog dana usmere pažnju zbog svojih zadovoljavajućih i nezavisnih oblika, to je zato što se vidi da su izolovani od svog konteksta i šire uticaje svuda oko sebe.

Zastajemo, pogođeni takvom međusobnom vezom u prirodi, gledamo, dirnuti skladnom orkestracijom prostora i shvatamo da gledamo u refleksiju svetlosti. Arhitektura, skulptura i slika posebno zavise od prostora, vezani za

neophodnost upravljanja prostorom, svako sa svojim odgovarajućim sredstvima“ [7]. Kroz naš identitet reflektuju se različiti prostori kroz koje tokom života prolazimo. Pitanje je da li stvarno vidimo te prostore i na koji način ih koristimo?

4.2. Proces stvaranja: akvareli i tekst

Kada uspostavljam sinhronicitet sa mestom, često izgledam kao da sam odsutna. Često ne znam da izrazim svoje emocije kroz reči. Nekad mislim da ni na jedan način ne umem da ih izrazim. To mi stvara blokade, zidove i mreže u koje upadam s vremena na vreme. Kroz akvarel stvaram novi svet, koji nije uslovljen sugestijom, koja bi mogla biti stvorena dodatnim objašnjavanjem ili tumačenjem.

Serijski radovi (*Ne*)*svesni organizmi (I i II)*, kao i *Udahnuti paučinu*, kao centralni deo ovog umetničkog rada, nastali su u veoma specifičnom prostorno–vremenskom kontekstu i kao takvi čine osnovu umetničkog događaja o kom će biti kasnije reči.

4.3. Proces čitanja i vizualizacija radova

Radove razumem u odnosu na vremenski period čitanja istih. Za mene oni predstavljaju uvek novo tumačenje stanja u kom sam bila dok sam ih stvarala. Ono nesvesno, što sam tada vizualizovala sada mogu svesno da tumačim. Kada čitam svoje radove, svet predstavljen akvarelom nekad vidim kao centar za memoriju, kao puža, ples, dvojnost, privlačnost, povezanost, kao nešto idilično ili nepronijljivo, kao zajednica, organizam, orgazam, kao nemir ili put, balans i pokret, seksualnost i utrobu. Za mene umetnički proces predstavlja aktivan odnos svesnog i nesvesnog koji doprinosi svakom budućem procesu stvaranja i svakom budućem procesu čitanja, tj. upoznavanju sebe.

5. Umetnički rad *Udahnuti paučinu (To Breathe In a Cobweb)*

5.1. Koncept umetničkog rada

U umetničkom radu *Udahnuti paučinu (To Breathe In a Cobweb)*, istraživala sam proces kreiranja događaja vodeći se subjektivnim osećajem, intuicijom i pretapanjem nesvesnog prostora u vizuelni fizički prostor, putem čula koja imaju podjednaku i ravnopravnu ulogu u pokretanju doživljaja. Koristeći elemente scenskog dizajna (svetlo, zvuk, audio zapis, miris, video) želela sam da stvorim atmosferu koja doprinosi mogućnosti da iz nesvesnog isplovi novi sentiment koji će kod posmatrača izazvati mogućnost pokretanja sopstvenih priča i otkrivanja unutrašnjeg nesvesnog prostora. U umetnički rad prenosim atmosferu procesa kroz koje sam prolazila, koje nisam svesno kontrolisala i zbog toga publika ima slobodu da doživi rad na osnovu sopstvenih svesnih ili nesvesnih iskustava.

Čitajući prostor u kom će se izložba desiti, želela sam da kvalitete koje sam prepoznala istaknem i dovedem u odnos sa svojim radom, otvarajući nove prostorne nivoe putem građenja događaja. Prema toj logici htela sam da sprovedem publiku kroz prostor koji ima jedan ulaz i jedan izlaz. Događaje koji imaju svoj početak i kraj smatram uzbudljivim načinom percipiranja umetničkog rada, jer imamo mogućnost jednog zaokruženog doživljaja. Taj dramaturški način sagledavanja i doživljavanja prostora mi je bitan zato što je to proces koji mogu

povezati sa svim čime se u ovom radu bavim: ulazak iz svesnog u nesvesno, izolacija u jedan drugi prostor (fizički ili mentalni), koncentrisano i smisleno vođenje kroz kreativan proces (svet) i proces stvaranja jednog umetničkog rada uopšte.

5.2. Proces postavke i prostor događaja – namera, intervencija u prostoru, scenska sredstva u službi događaja

Na dan izvođenja umetničkog rada, ušla sam u izložbeni prostor, pustila muziku i plešući, sama prenosila ogromna stakla koja sam našla na dnu prostorije. Prvi put sam sama postavljala izložbu, i igrala sam se. Kao nikad do tad. Proces postavljanja celokupno je za mene bio neverovatan događaj. Koristila sam galeriju (prvi prostor) i hodnik (drugi prostor) koji je povezan sa glavnom terasom.

U prostoru sam, na četiri velika stakla postavila deo crteža, ređajući ih na slojeve stakla kako bi napravili trodimenzionalnu sliku. Prvi prostor bio je pregrađen paravanom, na koji sam koristeći streč foliju, postavila dva rada, da izgledaju kao da lebde. Akvareli nisu bili poredani hronološki, već su atmosferom uvodili posetioca u prostor. Rasvetno telo hladne zelene i plave boje postavila sam na pod prvog prostora. Sa plafona spustila sam foliju koja je bila povezana sa instalacijom od različitih materijala u sredini prostora. Instalacija je utroba, trenutak mog osećanja koji sam doživela dok sam postavljala rad. Jedan led panel osvetlio je ostatak prostorije.

Jedan od glavnih i meni najbitnijih elemenata bio je miris. U prvom prostoru koristila sam mešavinu eteričnog ulje karanfilića, limuna, cimeta, eukaliptusa i ruzmarina. Zvuk u prvom prostoru je bio meditativan, umirujući.

U drugom prostoru, koristila sam miris divlje narandže. Slatkast i uzbudljiv, ali u isto vreme umirujući miris prošarao je hodnik. Duž celog hodnika, dugog sedam metara okačila sam najlonsku foliju, koju je vetar pomerao, izgledalo je kao da su talasi podivljali. Na njega, projektovala sam video koji sam napravila od isečenih delova akvarela. Zvuk u drugom prostoru činio je audio zapis u kom sam čitala tekst, koji sam pisala na ostrvu (Madeira: zapisi sa ostrva). Na kraju hodnika, okačila sam veliki materijal ručno izvezen na Madeiri. Na sredini materijala, nalik na mandalu ili paukovu mrežu izvezen je krug. Kroz materijal se izlazilo sa izložbe.

5.3. Recepcija i percepcija izložbe

Događaj *Udahnuti paučinu* tokom jedne večeri posetilo je trideset ljudi. Pre ulaska u prostor, još ispred zatvorenih vrata galerije, kao što je na rezidenciji bio običaj pre svake izložbe, održala sam kratak govor u kom sam objasnila osnovne stvari o mom radu. Sa samog ulaza ljudi su imali snažne reakcije, svima su miris i zvuk prvo privukli pažnju.

Sa većinom posetilaca sam razgovarala o njihovim utiscima. Mnogi su imali vizuelne asocijacije na detinjstvo i igru, dno okeana, na snove.

Za kraj bih izdvojila jedan komentar, koji sam dobila naknadno, nekoliko meseci nakon događaja: *Prisustvovala sam Luninoj neverovatnoj izložbi. Njen rad bio je neverovatno delikatan i tako moćan. Najmanji detalji*

postali su najznačajniji elementi, vrlo pažljivo smešteni u prostoru. Sva čula bila su nežno, ali ipak nepremostivo aktivirana. Miris, boja, zvuk i osećaj dodira spojili su se. Sastojci za neverovatno putovanje, u kom ne znate da li ste budni ili sanjate.

6. ZAKLJUČAK

Proces kroz koji sam prošla, teorijskim i umetničkim istraživanjem, je proces u kom sam se produbljeno bavila pojmovima i fenomenima koji čine bazu mog umetničkog stvaralaštva, a to su: svesno, nesvesno, demistifikacija zidova, kognitivne mreže i prostor svesnog i nesvesnog. Kao najdominantniji pojam, nesvesno za mene predstavlja stanje ili prostor u koji odlazim kako bih se odvojila od stvarnosti. Iz nesvesnog crpim inspiraciju i kreativnost. Kreativni proces ne tumačim kao sredstvo originalnosti, već kao istraživanje, traženje, kao rastući proces koji je organski povezan sa životom. Ono je izvor svih mojih radova bilo da su to crteži, akvareli ili rad u nekoj drugoj formi.

Smatram da umetnički rad *Udahnuti paučinu* može isključivo da funkcioniše kao dijalog između prostora i posmatrača. Scensko u prostoru, pokreće scensko u nesvesnom prostoru. Stvaraju se nove slike, priče, asocijacije i doživljaji koje svaki posmatrač za sebe tumači u odnosu na trenutne spoljašnje i unutrašnje uticaje.

Ovaj rad je samo početak, otkrivanje čaure, iz koje će se u budućnosti, putem novih istraživanja, stvoriti jasan umetnički jezik i čime će se moja mreža beskonačno nadgrađivati.

7. LITERATURA

- [1] Šalamon, Luna, (2019). Studija prostora u funkciji doživljaja arhitekture snova, diplomski rad, FTN, Novi Sad
- [2] Jung, K.G., (1984). Dinamika nesvesnog, Matica srpska, Novi Sad
- [3] Hodorovski, Alejandro, (2018). Psihomagija, Areté, Beograd
- [4] Norberg – Šulc, Kristijan, (1975). Egzistencija, prostor, arhitektura, Građevinska knjiga, Beograd
- [5] Milićević, Slađana, (2016). Seminarski rad: Psihoanalitički diskurs praznine u teoriji disocijativnog prostora, Novi Sad
- [6] Dadić Dinulović, Tatjana, (2017). Scenski dizajn kao umetnost, Clio, Beograd,
- [7] Le Korbizije, The Ineffable Space, preuzeto sa: <https://www.scribd.com/document/335986557/Le-Corbisier-Ineffable-Space> (datum)

Kratka biografija:

Luna Šalamon rođena je 1996. godine u Novom Sadu. Diplomom o visokom obrazovanju je stekla na Fakultetu tehničkih nauka u Novom Sadu. Master rad na temu (Ne)svesni organizmi – istraživanje nesvesnog putem umetničkog dela scenskog dizajna „Udahnuti paučinu“ iz oblasti Scenske arhitekture i dizajna obranila je na Fakultetu tehničkih nauka 2020. godine.